114158 ـ كۇنيەتكە ئالاقىدار مەسىلىلەرگە ئالاقىدار ئەھكاملار توغرىسىدا

سۇئال

ھىندىستاندا بەزىلەر ئۆزىنىڭ ئەڭ كىچىك قىزىنىڭ ئىسمىنى كۇنيەت قىلىۋالىدۇ، ئۇممۇ ھانىي، ئۇممۇ سەلەمە (ھانىينىڭ ئانىسى ۋە سەلەمەنىڭ ئانىسى) دېگەندەك، بۇنداق قىلسا توغرا بولامدۇ؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلى جاۋاپ

بىرىنچى: مۇسۇلماننىڭ شەرىئەتنى ئىنچىكە ئەھكاملىرىغىچە بىلىشكە كۆڭۈل بۆلۈشى بەك ياخشىدۇر، بۇنىڭدىنمۇ مۇھىم بولغان ئەھكاملاردىن بىلگەنلىرىگە ئەمەل قىلىشقا ئەھمىيەت بېرىشتۇر، "كۇنيەت" بابىدا دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك بولغان نۇرغۇن مەسىلىلەر بار، بۇنىڭغا بەزى تەپسىلاتلارنى زىيادە قىلىش بىلەن ئاخىرى سورالغان سوئالغا جاۋاپ بولىدۇ:

1-كۇنيەت دېگەن: پالانچىنىڭ ئاتىسى ياكى ئانىسى دېگەن سۆز بىلەن باشلانغان ئىسىملار بولۇپ، بۇ ئىسىمگە ۋە لەقەمگە ئوخشىمايدۇ.

2-كۇنيەت دېگەن: ئىنسان ماختىلىنىدىغان ۋە ئىززەت-ئىكرام قىلىنىدىغان سۆز بىلەن بولىدۇ، بۇ ھەم ماختىلىنىدىغان ھەم سۆكىلىدىغان لەقەمگە ئوخشىمايدۇ.

3-ئەگەر بەزى ئىنسانلارنى پەقەت ناچار كۇنيىتى بىلەنلا تونۇغىلى بولىدىغان بولسا ياكى بۇنىڭ بىلەن ئاتاشنىڭ پايدىسى بولسا ياكى ئىسمى شەرىئەتتە توغرا بولمايدىغان ئىسىملاردىن بولسا، ئۇلارنى ئۆزىنىڭ ناچار كۇنيىتى بىلەن ئاتاشقا بولىدۇ مەسىلەن: "پاسىق، كاپىر، بىدئەتچى" دېگەندەك.

ئاللاھ تائالا بۇ توغرىدا مۇنداق دەيدۇ: تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ تەرجىمىسى: «ئەبۇ لەھەبنىڭ ئىككى قولى قۇرۇپ كەتسۇن! (ئەمەلدە) قۇرۇپ كەتتى» [سۈرە مەسەد 1-ئايەت].

ئىمام نەۋەۋىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: " ئەگەر كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ پەقەت مۇشۇ "پاسىق، كاپىر، بىدئەتچى" دېگەندەك ناچار كۇنيىتى بىلەنلا تونۇلىدىغان بولسا ياكى ئىسمى ئوچۇق بايان قىلىنسا بىرەر پىتنە-پاسات بولۇپ قىلىشتىن ئەنسىرسە، ئۇلارنى مۇشۇ سۆزلەر بىلەن كۇنيەت قىلىش دۇرۇس بولىدۇ. ئاللاھ تائالا قۇرئان دا" ئەبۇ لەھەبنىڭ ئىككى قولى قۇرۇپ كەتسۇن! دېدى، ئەسلىدە ئۇنىڭ ئىسمى"ئابدۇل ئۇززا" ئىدى. بەزىلەر ئەبۇ لەھەب ئۆزىنىڭ بۇ كۇنيىتى بىلەن تونۇلغاچقا شۇنداق ئاتالغان دېسە، يەنە بەزىلەر: ئۇنىڭ ئىسمى (ئابدۇل ئۇززا- ئۇززا دېگەن بۇتنىڭ قۇلى دېگەن بولغانلىقتىن) ئىسمىنى ئاتاش

ياخشى كۆرەلمىدى، دەيدۇ.

ھەدىسلەردە "ئەبۇ تالىب" (تالىپنىڭ ئاتىسى) دېگەن كۇنىيەت تەكرار كېلىدۇ، ئەسلىدە ئەبۇ تالىپنىڭ ئىسمى: ئەبدۇ مەناپ ئىدى، سەھىھ ھەدىستە: "بۇ ئەبۇ رىغالنىڭ قەبرىسى" دەپ كەلگەن، بۇنىڭ ئوخشاشلىرى كۆپ. بۇنىڭ ھەممىسى بىز تەرجىمىدە زىكىر قىلغان شەرتلەر تولۇق بولغاندا بولىدۇ، ئەگەر شەرتلەر تولۇق بولمىسا ئىسىمغا ھېچ نەرسىنى زىيادە قىلمايدۇ". ["ئەل ئەزكار" 296 ـبەت].

4-كۇنيەتنىڭ پەرزەنتلىرىنىڭ ئىسمى بىلەن بولىشى كېرەك بولمايدۇ، بەلكى باشقا جانلىق ۋە جانسىز نەرسىلەرنىڭ ئىسمى بىلەن بولىسمۇ بولىدۇ. مەسىلەن: "ئەبۇ تۇراپ"، ئەبۇ ھۇرەيرە دېگەنگە ئوخشاش.

5-كۇنيەتلىنىدىغان ئىسىمنىڭ كۇنيەتلەنگۈچىنىڭ بىرەر پەرزەنتىگە نىسبەت بېرىلىشى كېرەك بولمايدۇ، مەسىلەن: "ئەبۇ بەكىر سىددىق دېسەك، ئۇنىڭ ھېچ بىر پەرزەنتىنىڭ ئىسمى بەكىر ئەمەس.

6-كۇنيەتنىڭ كۈنيەتلەنگۈچىنىڭ چوڭ بالىسىنىڭ ئىسمى بولىشى كېرەك بولمايدۇ، ئەگەر ئۇنداق بولۇپ قالسا ياخشى.

ھانىدىن بايان قىلىنىدۇكى، ئۇ ئۆزىنىڭ قەۋمى بىلەن بىرگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئەلچى بولۇپ كەلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ قەۋمى ئارىسىدا ئەبۇل ھەكەم دەپ كۇنيەتلىنىدىغانلىقىنى ئاڭلاپ، ئۇنى چاقىرىپ ھەقىقەتەن ئاللاھ ھەكەمدۇر، ئۇ ھۆكۈم قىلغۇچىدۇر، سەن ئەبۇل ھەكەم دەپ كۇنيەتلەنمىگىن دېۋىدى، ئۇ مۇنداق دېدى: قوۋمىم بىرەر ئىشتا كېلىشەلمەي قالسا، مېنىڭ يېنىمغا كېلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇلارنىڭ ئارىسىنى ئايرىپ قويسام، ھەر ئىككى تەرەپ مېنىڭ ھۆكمۈمگە رازى بولىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماڭا: بۇ نېمىدېگەن ياخشى، پەرزەنتلىرىڭ بارمۇ؟ دېۋىدى، مەن: شۇرەيھ، مۇسلىم ۋە ئابدۇللاھ دەپ ئۈچ پەرزەنتىم بار دېدىم، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام : ئۇلاردىن قايسى چوڭى؟ دېۋىدى، مەن: شۈرەيھ دېدىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۇنداق بولسا سېنىڭ كۇنيىتىڭ ئەبۇ شۇرەيھ بولسۇن، دېدى. [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى4955 ـ ھەدىس. نەسائى رىۋايىتى 5387 ـھەدىس. شەيخ ئەلبانى سەھىھ دەپ "ئەبۇ داۋۇدنىڭ سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا" كەلتۈرگەن.]

"دائىمي كومىتېتى ئالىملىرىدىن" بىر كىشىنىڭ تۈنجى پەرزەنتى كىچىك ۋاقتىدا ئۆلۈپ كەتكەن بولسا، ئۇ كىشىنى كىچىك پەرزەنتىنىڭ ئىسمى بىلەن كۇنيەتلەپ چاقىرسا توغرا بولامدۇ؟ دەپ سورالغاندا، ئۇلار مۇنداق جاۋاپ بەرگەن: "ياخشىسى ئىنسان چوڭ ئوغلىنىڭ ئىسمى بىلەن كۇنيەتلىنىشى كېرەك، چوڭ ئوغلى ھايات بولسۇن ياكى ۋاپات بولۇپ كەتكەن بولسۇن بۇنىڭ پەرقى يوق، شۇ كۇنيەت بىلەن چاقىرىلسا بولىدۇ، لېكىن چوڭ ئوغلى ھايات بولسۇن ياكى ۋاپات بولۇپ كەتكەن بولسۇن كىچىك ئوغلىنىڭ ئىسمى بىلەن كۇنيەتلىنىپ ئۇنىڭ بىلەن چاقىرىلسىمۇ بۇنىڭغا گۇناھ بولمايدۇ. ئاللاھ تائالا مۇۋەپپەق قىلغۇچىدۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا دۇرۇت-سالاملار بولسۇن.
پەتىۋادا: شەيخ ئابدۇل ئەزىز بىن باز، شەيخ ئابدۇررازاق ئەپىيپى، شەيخ ئابدۇللاھ بىن قەئۇد قاتارلىقلار. "دائىمي كومىتېت

پەتىۋاسى" 11 ـ توم 487 ـ بەت.

7-كۈنيەت ساھىبى كۈنيىتىنى ئەۋلادلىرىدىن قىزلىرىغا نىسبەت بەرسىمۇ بولىدۇ. ئىمام نەۋەۋىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: " ئەر كىشىنى" پالانىڭ ۋە پالانىخانىنىڭ ئاتىسى دەپ كۈنيەتلەش، ئايالنى پالانچىنىڭ ۋە پالانىخانىنىڭ ئانىسى دەپ كۈنيەتلەش توغرا بولىدۇ، بۇنىڭ ھەممىسىدە چەكلىمە يوق دەپ بىلىمەن، ساھابىلاردىن، تابىئىنلاردىن ۋە سەلەپ ئالىملىرىدىن بولغان نۇرغۇن پەزىلەتلىك كىشىلەر "ئەبۇ پالانىخان دەپ كۈنيەتلەنگەن، ئۇلارنىڭ ئىچىدە: ئوسمان ئىبنى ئەپپان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ئەبۇ ئەمىر، ئەبۇ ئابدۇللاھ ۋە ئەبۇ لەيلا دەپ ئۈچ كۈنيىتى بار ئىدى، ئەبۇ دەردا، ئايالى بولسا ئۇممۇ دەردا كۇبرا دەپ كۈنيەتلەنگەن". [ئەل ئەزكار 296-بەت].

8-يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ئەھكاملاردا ئەر-ئاياللار باراۋەر بولىدۇ.

9- كۈنيەتلەنگەن بەزى كىشىلەرنىڭ پەرزەنتى بولمايدۇ، بۇ ئۇ كىشىنى كۈنيەتلىنىشتىن چەكلىمەيدۇ.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن بايان قىلىنىدۇكى، ئۇ مۇنداق دەيدۇ: مەن: ئەي ئاللاھنىڭ ئەلچىسى! ئاياللىرىڭنىڭ ئارىسىدا مەندىن باشقا ھەممىسىنىڭ كۈنيىتى بار دېسەم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «سىز جىيەنىڭىز ئابدۇللاھ ئىبنى زۇبەير بىلەن كۈنيەتلىنىڭ دېدى»، شۇنىڭ بىلەن ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا ۋاپات بولغانغا قەدەر ئابدۇللاھنىڭ ئانىسى دەپ كۈنيەتلەنگەن. ئىمام ئەھمەد "ئەل مۇسنەد" 43-توم 291-بەت. مۇسنەدنى تەتقىق قىلغۇچىلار سەھىھ دېگەن. شەيخ ئەلبانى "سەھىھ ھەدىسلەر توپلىمىدا" 132-نومۇرلۇق ھەدىستە كەلتۈرگەن.

10-بەزى ۋاقىتتا ئەر-ئاياللار توي قىلغاندىن كېيىن پەرزەنتى تۇغۇلۇشتىن ئىلگىرى كۈنيەتلىنىدۇ، بۇمۇ چەكلىنىدىغان ئىش ئەمەس.

ئا-ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام پەرزەنتى تۇغۇلۇشتىن ئىلگىرى ئەبۇ ئابدۇراھمان (ئابدۇراھماننىڭ ئاتىسى) دەپ كۈنيەتلەنگەن». [ھاكىم رىۋايىتى 3-توم 353-بەت. تەبرانى "ئەل كەبىر" 9-توم 10-بەت. ئىبنى ھەجەر رەھىمەھۇللاھ سەھىھ دەپ "پەتھۇل بارى" 10-توم 582-بەتتە كەلتۈرگەن].

ب-ئىمام بۇخارى "ئەدابۇل مۇپرەد" 848-ھەدىستە " پەرزەنتى تۇغۇلۇشتىن بۇرۇن كۈنيەتلىنىش: دېگەن باپتا، ئىبراھىم نەخەئىيدىن بايان قىلىدۇكى، ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئەلقەمەنى ئۇنىڭ پەرزەنتى تۇغۇلۇشتىن ئىلگىرى "ئەبا شىبىل"(شىبىلنىڭ ئاتىسى) دەپ كۈنيەتلىگەن. شەيخ ئەلبانى سەھىھ دەپ"ئەدابۇل مۇپرەدنىڭ سەھىھ ھەدىسلىرى" توپلىمى 848-نومۇرلۇق ھەدىستە كەلتۈرگەن.

11-قىز بولسۇن ياكى ئوغۇل بولسۇن، ئىمىۋاتقان ياكى يېڭىدىن تۇغۇلغان كىچىك بالىسى بىلەن كۈنيەتلىنىشمۇ چەكلەنمەيدۇ.

ئۆلىمالار كىچىك پەرزەنتى بىلەن كۈنىيەتلىنىشنىڭ نۇرغۇن پايدىلىرىنى بايان قىلدى. ئۇنىڭ جۈملىسىدىن: شەخسىيىتىنى كۆچلەندۈرۈش، ناچار لەقەملەردىن يىراق بولۇش، ھەتتا كىچىك پەرزەنتى تۇغۇلۇپ قالسا ياشايدىغانلىقىدىن ياخشى پال ئېلىش قاتارلىقلاردىن ئىبارەت.

كىچىك پەرزەنتى بىلەن كۈنىيەتلىنىشنىڭ توغرا بولىدىغانلىقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسلىرىدە ئىسپاتلاندى.

ئەنەس ئىبنى مالىك رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەر ئارىسىدا ئەخلاقى ئەڭ گۈزەل زات ئىدى، مېنىڭ ئەبۇ ئۇمەير دەپ چاقىرىدىغان بىر قېرىندىشىم بار ئىدى، (مەنمۇ ئۇنى ئېمىۋاتقان دەپ ئويلايمەن) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنىڭ ئۆيگە كەلگەندە ئۇنى كۆرسە: «ئەبۇ ئۇمەير-ئۇمەيرنىڭ ئاتىسى- نۇغەيرگە نېمە بولدى؟» دەپ ئەركىلىتىپ قوياتتى، ئۇنىڭ ئوينايدىغان قۇچقاچ ياكى بۇلبۇلغا ئوخشايدىغان نۇغەير ئىسىملىك بىر قۇشى بار ئىدى. [بۇخارى رىۋايىتى 5850 ـ ھەدىس. مۇسلىم رىۋايىتى 2150 ـ ھەدىس].

ئىمام بۇخارى سەھىھۇل بۇخارىيدا: " كىچىك بالىنى كۈنىيەتلەش ۋە ئەر كىشىنى پەرزەنتى تۇغۇلۇشتىن ئىلگىرى كۈنىيەتلەشنىڭ بابى" دەپ بىر باپ كەلتۈرگەن.

ئىمام نەۋەۋي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "بۇ ھەدىستە نۇرغۇن پايدىلار بايان قىلىنىدۇ: پەرزەنتى بولمىغان كىشىنى كۈنىيەتلەشنىڭ، كىچىك بالىنى كۈنىيەتلەشنىڭ توغرا بولىدىغانلىقى، بۇنىڭ يالغانچىلىق بولمايدىغان قاتارلىقلار". ["شەرھى مۇسلىم" 14 ـ توم 129 ـ بەت].

"پىقھى توپلاملىرى" 35 ـ توم170- ـ171 بەتتە مۇنداق كەلگەن: "ئۆلىمالار مۇنداق دەيدۇ: ئۇلار كىچىك پەرزەنتى تۇغۇلۇپ قالسا ياشايدىغانلىقىدىن ياخشى پال ئېلىپ ۋە ناچار لەقەمدىن ساقلىنىش ئۈچۈن كىچىك پەرزەنتى بىلەن كۈنىيەتلىنەتتى".

ئىبنى ئابىدىن مۇنداق دەيدۇ: "ئەبۇ بەكىر ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ئىسىملاردىكى كىچىك پەرزەنتى بىلەن كۈنىيەتلەنگەن بولسىمۇ، بەزى ئۆلىمالار بۇنى مەكرۇھ دەپ قارىغان، كۆپچىلىك ئۆلىمالار مەكرۇھ دېمىگەن، چۈنكى ئىنسانلار بۇنداق قىلىش ئارقىلىق ياخشى پال ئېلىشنى مەقسەت قىلىدۇ".

بۇنىڭ بىلەن سوئالنىڭ جاۋابى ئېنىق بولىدۇ، ئۇ بولسىمۇ، قىز بولسۇن ياكى ئوغۇل بولسۇن ئېمىۋاتقان كىچىك بوۋاقلار بىلەن كۈنىيەتلىنىشنىڭ دۇرۇس ئىكەنلىكىدۇر، بەزى ساھابى ئەرلەر ۋە ئاياللار شۇنداق كۈنىيەتلەنگەن، بۇ چەكلەنمەيدىغان گۈزەل بىر ئىشتۇر.

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن توغرىنى ياخشى بىلگۈچىدۇر.